

KONCEPT GEOGRAFIJE KOT UČNEGA PREDMETA V SPLOŠNO IZOBRAŽEVALNIH ŠOLAH

1. Osnovna izhodišča didaktične reforme

Uveljavljanje duha družbenih zahtev v reformo geografskega izobraževanja zahteva večjo aktivizacijo učencev, racionalizacijo pouka, poglobljeno vzgojo geografskega načina mišljenja in tesno povezanost geografskega izobraževanja s potrebami združenega dela. Vse te zahteve so medsebojno neločljivo povezane in predstavljajo temeljne parametre pri didaktičnem oblikovanju koncepta geografije kot vzgojnoizobraževalnega predmeta.

1.1 O pedagoško psihološki utemeljenosti zahteve po čim večji aktivizaciji učencev v vzgojno izobraževalnem procesu ni potrebno posebej razpravljati, saj je to že splošno priznано znanstveno spoznanje. Posebej pa je potrebno poudariti, da je ta zahteva ena izmed osnovnih idejnih komponent vzgojnoizobraževalnega dela pri vzgoji občana v naši samoupravni socialistični družbi. To pomeni, da se pedagoško psihološki utemeljenosti čim večje aktivizacije učencev v vzgojnoizobraževalnem procesu pridružuje tudi idejnopolična utemeljenost kot specifičnost jugoslovanskih vzgojnoizobraževalnih smotrov vzgoje mladega samoupravljalca.

1.2 Tudi zahteva po racionalizaciji pouka je že stara in imamo o njej precej napisanega v tuji in domači literaturi. O racionalizaciji pouka so med drugim razpravljali tudi na vseh štirih jugoslovanskih simpozijih o didaktiki geografije. S teoretičnega vidika je ta problematika dokaj izdelana, skromnejši pa so dosedanji uspehi pri praktični aplikaciji. Bistveni preobrat pri praktičnem uveljavljanju racionalizacije v vzgojnoizobraževalnem delu pomeni splošna osvojitve linearno spiralnega koncepta razporeditve učne snovi. Praktična aplikacija tega koncepta pri geografiji kot učnem predmetu pomeni opustitev koncentričnih krogov in prehod na linearno-spiralno razvrstitev snovi. Linearno spiralnega koncepta razvrstitve snovi pri geografiji kot učnem predmetu pa ne smemo pojmovati togo, temveč moramo izhajati iz psihofizične razvojne stopnje mladine in specifičnosti vzgojnoizobraževalnega gradiva. Nedvomno je, da racionalizacija pouka zahteva dosledno odpravo cikličnega ponavljanja učne snovi na več ali manj enaki ravni. Na drugi strani pa psihofizična razvojna stopnja mladine, struktura vzgojnoizobraževalnega gradiva in vzgoja geografskega načina mišljenja zahtevajo, da se določeni pojmi, spoznanja in zakonitosti linearno spiralno poglobljajo, da bo mladina lahko resnično dojela njihovo bistvo.

1.3 Poglobljena vzgoja geografskega načina mišljenja se tesno povezuje z zahtevami po aktivizaciji učencev v učnem procesu ter z racionalizacijo pouka, kar zadeva v pomembno bistvo didaktične reforme geografskega izobraževanja. Kajti poglobljena vzgoja geografskega načina mišljenja, večja aktivizacija učencev v učnem procesu in racionalizacija pouka so mogoče le takrat, če se občutno zmanjša obseg snovi. Za krčenje obsega geografske učne snovi so potrebni jasni kriteriji, da bomo znali ločiti bistveno snov od nebistvene. Kriteriji za oblikovanje nove vsebine geografije kot učnega predmeta lahko izhajajo samo iz njene vzgojnoizobraževalne funkcije

* Referat na XI.zborovanju slovenskih geografov v Mariboru.

v okviru splošnih vzgojnoizobraževalnih smotrov šole v naši samoupravni socialistični družbi. Pri tem pa moramo izhajati iz spoznanj geografije kot znanosti in iz pozitivnih pridobitev naše pedagoške prakse.

Bistveno vprašanje celotnega prizadevanja reforme geografskega izobraževanja v splošno izobraževalnih šolah je ugotoviti pravo funkcijo geografije kot učnega predmeta ali z drugimi besedami, geografijo kot vzgojnoizobraževalni predmet didaktično oblikovati tako, da bo po svoji vsebini, metodah in načinih obravnave čim več prispevala k realizaciji skupnih vzgojnoizobraževalnih smotrov naše šole. Po dosedanjem konceptu v učnih programih za osnovno šolo in deloma tudi za šole usmerjenega izobraževanja v posameznih jugoslovanskih republikah regionalna geografija zavzema najvidnejše mesto. V glavnem se uveljavljata dve smeri: eksemplarična in smer jedrnih problemov, le v SR Sloveniji je v osnovni šoli po učnem načrtu iz leta 1973 poudarek na širših regijah, praktično pa se uveljavlja eksemplarična smer. Mislim, da je brezplodno razpravljati o večji ali manjši ustreznosti posameznih smeri, ker verjetno ne bi našli nekih absolutnih resnic. To nam dokazuje tudi več let trajajoča razprava o tej problematiki v nekaterih evropskih deželah, kajti vsaka izmed teh smeri ima določene pozitivne in negativne vidike. Na drugi strani pa načelen sprejem linearnega koncepta izobraževanja in s tem tudi geografskega izobraževanja odpravlja ciklično obravnavo regij. Iz vidika osnovnih izhodišč didaktične reforme geografskega izobraževanja se pri določanju funkcije geografije kot učnega predmeta pojavlja vprašanje, ali je regionalna geografija smoter ali pa samo ena izmed osnovnih, izhodiščnih nalog geografskega izobraževanja. Mislim, da glede na naše vzgojnoizobraževalne smotre pri tem vprašanju ni nobenih dilem. V splošno izobraževalni šoli regionalna geografija, to je prostorsko informativna funkcija geografije kot učnega predmeta, ni cilj, temveč je samo ena izmed zelo pomembnih funkcij pri geografskem izobraževanju.

Uveljavljanje družbenih zahtev v reformo geografskega izobraževanja zahteva večjo racionalizacijo pouka, poglobljeno vzgojo geografskega načina mišljenja in tesno povezanost izobraževanja s potrebami združenega dela.

Poglabljanje vzgoje geografskega načina mišljenja se v linearno spiralnem konceptu izobraževanja lahko realizira le ob konkretni obravnavi regij. S tem ko sovpadata dve nalogi geografije kot učnega predmeta, to je spoznavanje regij in vzgoja geografskega načina mišljenja, je jasno, da sta potrebna čas in globina spoznavanja v obratnem sorazmerju s psihofizično razvojno stopnjo otrok.

- L.4 V zahtevi o tesni povezanosti izobraževanja s potrebami združenega dela se v sodobnem jeziku nakazuje prastara zahteva življenjske bližine. Pri reformi geografskega izobraževanja to ne pomeni neko "aktualno praktično parolo", kot jo nasprotniki reforme pogosto imenujejo, temveč stvarno realizacijo didaktičnih zahtev, ki jih poudarjajo napredni pedagogi že od Komenskega naprej. Realizacija te zahteve v geografskem izobraževanju na eni strani zahteva neprestano aktualizacijo vzgojnoizobraževalne vsebine v skladu z družbeno ekonomskim razvojem in razvojem geografije kot znanosti, na drugi strani pa tesno povezanost z geografskim okoljem v katerem živimo. To v didaktično - metodičnem pogledu pomeni, da pri obravnavi vseh pojmov, spoznanj, zakonitosti in obravnavi problemov izhajamo iz domačega okolja, v orientaciji geografskega izobraževanja pa povezanost s potrebami združenega dela.

Povezanost izobraževanja s potrebami združenega dela se pri geografskem izobraževanju ne more omejiti samo na teoretični vidik, temveč moramo usposablјati mladino tudi za praktično aplikacijo, tako pri spoznavanju problematike (aktivizacija učencev) kot za praktično aplikacijo spoznanj v združenem delu.

- 1.5 Bistvo osnovnih izhodišč didaktične reforme pouka geografije v splošno izobraževalnih šolah je torej v tem, da skušamo pri pedagoškem delu čim bolj realizirati pozitivne ideje in zahteve številnih pedagogov, ki so ostale dolga desetletja samo teoretično priznane in citirane, pedagoška

praksa pa jih je kaj malo upoštevala. Napori za čira večjo stvarno realizacijo teh zahtev so pri nas hkrati idejnopolitična vprašanja, kajti ob prenatrpanih učnih načrtih in s tem nujno prevladujoči deskripciji in fakticizmu brez podrobne obravnave temeljnih pojmov in spoznanj, ni mogoče upati, da bi pouk geografije v taki meri lahko prispeval k vzgoji dialektičnega mišljenja in oblikovanju dialektično-materialističnega svetovnega nazora, kakor bi lahko pričakovali. Stvar ni v uvajanju neke nove geografije, temveč v tem, da bo geografija kot učni predmet oblikovana tako, da bo nudila poglobljeno vzgojo geografskega mišljenja in dialektično-materialističnega svetovnega nazora. To hkrati tudi pomeni, da ni namen geografije kot učnega predmeta, da bi mladino samo navajala na prilagajanje spremembam, temveč jih mora za drugimi predmeti sousposabljati za aktiven odnos do geografskega okolja, to je, sousposabljati za spreminjevalce starega sveta. Realizacija teh zahtev pa seveda ni odvisna od dobre volje ali nasprotovanja posameznikov, temveč zahteva temeljito didaktično znanstveno-raziskovalno delo, še posebej na področju geografsko - pedagoške taksonomije pri oblikovanju vertikalnega sistema geografskega izobraževanja. Čeprav v Sloveniji na tem področju še dve leti dela večje števil ljudi, je nujno potrebno navezati tesno sodelovanje s strokovnjaki iz drugih socialističnih republik in avtonomnih pokrajin za delitev dela in oblikovanje čim bolj enotnega jugoslovanskega koncepta, kar je pokazal tudi aprilski simpozij v Ohridu in majska seja komisije za geografski pouk pri Zvezi geografskih društev Jugoslavije v Titogradu.

2. Osnovne naloge geografije kot učnega predmeta v splošno izobraževalni šoli

Če skušamo strniti osnovne naloge pouka geografije v splošno izobraževalni reformirani šoli (pri tem mislim osnovno šolo in tiste razrede usmerjenega izobraževanja, ki imajo skupno programsko osnovo), bi jih lahko v grobem strnili v dve večji skupini, in to v:

- prostorsko-informativno in
- poglobljeno vzgojo celostnega ali geografskega načina mišljenja.

Čeprav sta obe nalogi geografije kot vzgojnoizobraževalnega predmeta tesno povezani in se med seboj prepletata ter je zaradi tega med njima težko postaviti ostro mejo, je vendar zaradi sistematike obravnave in realizacije vertikalnega sistema geografskega izobraževanja, ki ga zahteva racionalizacija pouka, potrebno med njima postaviti neko načelno mejo. Ločitev obeh vzgojnoizobraževalnih nalog pouka geografije je nujna tudi iz didaktičnega vidika. Prostorsko-informativna funkcija geografije kot učnega predmeta je izhodišče, ob katerem dobivamo zaznave, predstave, oblikujemo pojme, dobivamo informacije in spoznanja tako o posameznih elementih kot o delnih kompleksih in končno o celotnih regijah.

Primarnost prostorsko-informativne funkcije geografije kot učnega predmeta ne smemo pojmovati po vzgojnoizobraževalnih ciljih, temveč po postopnosti osvajanja geografskih spoznanj v skladu s psihofizičnimi sposobnostmi mladine na posameznih razvojnih stopnjah.

2.1 Prostorsko-informativna funkcija pouka geografije

Pridobivanje prostorskih predstav in spoznavanje domačega okolja, domače dežele, države, drugih držav in regij sveta je bila in ostane ena izmed bistvenih nalog pouka geografije. Razlike med starim in novim konceptom regionalne geografije so v glavnem naslednje:

- Regionalna geografija, to je prostorsko-informativna funkcija geografije v osnovni šoli ni končni smoter, temveč je le ena izmed pomembnih funkcij geografskega izobraževanja.
- Pri pridobivanju prostorskih predstav in spoznavanju posameznih regij in sveta kot celote je potrebno napraviti kvaliteten skok, to je postopen prehod od spominskega k razumskemu osvajanju snovi. Zaradi tega moramo upoštevati:

- Strogo sistematično pri uvajanju vertikalnega sistema geografskega izobraževanja z vidika psihofizične razvojne stopnje mladine in geografije kot znanosti s posebnim poudarkom na obravnavi geografsko-pedagoško taksimiranih podatkov (vključno topografskih imen), dejstev, spoznanj in zakonitosti.
- Hkrati s pridobivanjem prostorskih predstav, pojmov, spoznanj in zakonitosti postopoma, s pomočjo absolutnega in relativnega vrednotenja uvajati mladino v delne sinteze z vidika posameznih panog človekove dejavnosti.
- Kjerkoli je le mogoče, je potrebno pri pridobivanju pojmov, spoznanj in zakonitosti izhajati iz domačega okolja (namen opazovalnic) ali pa drugod pridobljena spoznanja smiselno povezovati z domačim, znanim okoljem.
- Vsa didaktična sredstva (učbenike, priročnike, šolske atlase, vaje itd.) je potrebno pripraviti tako, da omogočajo aktivno vlogo učenca v učnem procesu.
- V vsem obdobju splošnega geografskega izobraževanja je treba posebno pozornost posvečati sistemski vzgoji kartografske pismenosti. Za čim uspešnejšo realizacijo te naloge je potrebno znanstveno izoblikovati kartografsko taksonomijo v skladu s psihofizično razvojno stopnjo mladine.

Poglobljena vzgoja geografskega načina mišljenja na vseh psihofizičnih razvojnih stopnjah obveznega izobraževanja in zahteva po večji aktivizaciji učencev v učnem procesu nujno zahtevata zmanjšanje obsega učne snovi. Načela za zmanjšanje učne snovi, ki jih je že pred leti nakazal naš znani pedagog prof. Schmidt, lahko pri geografiji kot učnem predmetu realiziramo tako, da prenesemo težišče obravnave na širše regije. Tak koncept regionalne geografije je pri nas uzakonjen že v učnem načrtu iz leta 1973, žal pa pri praktičnem delu iz različnih objektivnih razlogov še vedno ni zaživel. Samo na tak način lahko pridobimo čas za poglobljeno obravnavo tistih bistvenih naravno in družbeno-geografskih elementov in delnih sintez, ki so nujne za stvarno razumevanje posamezne regije in njenih specifičnosti.

Že prej navedena izhodišča in načela zahtevajo, da imamo pri obravnavi elementov in uvajanju v delne sinteze neprestano pred seboj celotno regijo z vsemi značilnostmi, ki jo družijo in razdvajajo. Tak način dela in aktivno sodelovanje učencev omogoča, da učenci dobro snoznajo tudi socialno-ekonomsko in politično podobo regije, in sicer bolj, kot če bi na hitro deskriptivno "predelali" vse države posamezne regije. To so pokazali tudi preizkusi poglavij novih učbenikov za G. in 7. razred v lanskem in letošnjem letu.

Poglobljena vzgoja celostnega ali geografskega načina mišljenja

Čeprav je vzgoja celostnega ali geografskega načina mišljenja s pridobivanjem zaznav, predstav, pojmov, podatkov, dejstev, spoznanj in zakonitosti v celotni osnovni šoli, razen spoznavanja regij, osnovna naloga geografskega izobraževanja, se iz strokovnega in psihofizičnega razvojnega vidika poglobljena vzgoja celostnega ali geografskega načina mišljenja lahko uspešno uvaja šele na stopnji skupne programske osnove usmerjenega izobraževanja. V vertikalnem sistemu geografskega izobraževanja lahko pri poglobljeni vzgoji geografskega ali celostnega mišljenja ločimo dve razvojni fazi:

- obravnavo splošnih geografskih problemov in
- obravnavo geografskih problemov posameznih regij.

.1 Obravnavo splošnih geografskih problemov sodobnega sveta.

Problemski pristop k obravnavi obče geografske snovi ne pomeni samo uvajanje novih naslovov, kot nekateri verjetno zaradi nepoznavanja bistva to pojmujejo, temveč pomeni iz geografsko-didaktičnega vidika celostno ali kompleksen pristop k obravnavi snovi. Z drugimi besedami, to pomeni poglobljanje načela dialektično enotne geografije tudi pri obravnavi obče geografske snovi.

Vzgoja celostnega ali geografskega načina nišljenja zahteva, da posamezne elemente ali pojave ne obravnavamo samo iz fizično geografskega ali družbeno geografskega vidika, temveč iz vidika dialektično enotne geografije. Tako na primer pri geografski problematiki voda najprej obravnavamo absolutne vrednosti, to je fizikalno-kemične značilnosti, kot je gibanje in delovanje voda, rečne režime itd. Relativno vrednotenje pa zajema vlogo in pomen voda v določenem prostoru in času (to je v določenem geografskem okolju na določeni stopnji družbeno ekonomskega razvoja) iz splošnega in razrednega vidika. Pri tem moramo posvečati posebno pozornost vzgoji za pravilno gospodarjenje s posameznimi elementi kot sestavnimi deli celotnega geografskega okolja.

Metodološki koncept obravnave splošnih geografskih problemov glede na višjo psihofizično razvojno stopnjo mladine še bolj dosledno izhaja iz obravnave domačega okolja in večje aktivizacije mladine v vzgojnoizobraževalnem procesu. Zaradi tega začasni učni načrt za prvo fazo usmerjenega izobraževanja (pedagoška smer) predvideva približno polovico vsega fonda učnih ur za vaje in cruce oblike aktivizacije učencev.

- .2 Obravnava geografskih problemov posameznih regij
Naslednja in končna faza v vertikalnem sistemu geografskega izobraževanja v splošno izobraževalnih šolah je obravnava problemov posameznih regij, npr. problemi kraških, gorskih, obmejnih območij itd. Na tej psihofizični razvojni stopnji in ob večletnem sistematskem pridobivanju pojmov spoznanj ter zakonitosti in s tem vzgoji geografskega načina mišljenja šele lahko preidemo k problemski regionalni geografiji. Locično bi bilo, kar je tudi poudarjeno v resoluciji 4. jugoslovanskega simpozija o didaktiki geografije v Ohridu, da se splošno geografsko izobraževanje zaključi z obravnavo regij domače republike in domače države. Žal je v skupni programski osnovi za usmerjeno izobraževanje geografija predvidena samo eno leto, kar zaradi preskromnega fonda učnih ur onemogoča celotno realizacijo tega koncepta, zlasti pa njenega končnega dela, to je obravnavo geografskih problemov posameznih regij Juaoslavije in Juaoslavije kot celote. Mislim, da bi morali geografi vložiti vse napore, da tudi s fondom učnih ur (ali z razširitvijo skupne programske osnove v drugi razred usmerjenega izobraževanja) nudimo vsej mladini tista spoznanja o domači državi, ki so nujno potrebna tako iz narodnoobrambnega vidika kot za strokovno in družbeno-politično delo občana v naši samoupravni socialistični družbi.

Na koncu želim posebej poudariti, da naveden koncept vertikalnega sistema geografskega izobraževanja v skupni programski osnovi nudi le osnovne okvire, medtem ko je dialektično vsebinski kompleks vertikalnega sistema geografskega izobraževanja potrebno z znanstveno raziskovalnim delom sistematsko, pedagoško-taksonomično oblikovati, kot kažejo smernice v prilogi, in ga sproti preizkušati v praksi. Okvirni koncept vertikalnega sistema geografskega izobraževanja, izražen v učnih načrtih za skupno programsko osnovo, so zelo pozitivno ocenili strokovni (Strokovni svet za vzgojo in izobraževanja SR Slovenije) in politični (Marksistični center pri CK ZKS) organi, ugodno pa so ga ocenili tudi nekateri praktiki, ki pravijo, da ob njem pravo vzgojnoizobraževalno vrednost geografije šele odkrivajo.

Stvarno podobo o vrednosti tega koncepta bomo lahko dobili šele takrat, ko bodo ustvarjeni realni pogoji za praktično vzgojnoizobraževalno delo (priročniki za učitelje, polprogramirani učbeniki, novi šolski atlasi, vaje, statistične priloge itd.), saj se geografski učni proces v celotni osnovni in srednji šoli (razen pedagoške smeri) doslej odvija še po starejšem sistemu.

V stvarno realizacijo tega koncepta bo morala skupina raziskovalcev in praktikov vložiti še ogromne napore, zato vabimo vse geografe, da z različnimi oblikami sodelovanja in konstruktivno kritiko pomagajo k napredku geografije kot učnega predmeta. O splošnih, nekonkretnih, vseobsegajočih "kritikah" pa ne mislim posebej razpravljati, kajti prepričan sem, da bo zgodovina slovenske in jugoslovanske geografije nam vsem najboljši sodnik.

K O N C E P T

vertikalnega sistema geografskega izobraževanja v skupni programski osnovi

Raz.	Etapni smotri geografskega izobraževanja	Težiščna snov	Osnovna reformna prizadevanja
	PRIDOBIVANJA ELEMENTOV GEOGRAFSKEGA IZOBRAŽEVANJA V OKVIRU PREDMETA SNID		
I. in II.	Pridobivanje zaznav, predstav in preprostih pojmov o elementih geografskega okolja.	Predstave, zaznave in preprosti pojmi.	Pedagoška taksonomija, izbor pojmov, določitev globine obravnave (za minimalne norme).
III.	Pridobivanje zaznav, predstav in osnovnih pojmov na primeru spoznavanja domačega okolja.	Predstave, zaznave, pojmi, osnovni elementi uvajanja v čitanje kart.	Pedagoška taksonomija glede izbora in globine obravnave.
IV.	Nadaljevanje pridobivanja zaznav in predstav ter pojmov z večjim poudarkom na pridobivanju fiziognomskih in prostorskih predstav na primerih obravnave večjih enot domače republike.	Pridobivanje prostorskih in fiziognomskih predstav ter novih pojmov, dejstev in spoznanj. Nadaljevanje uvajanja v čitanje topografske karte.	Pedagoška taksonomija glede izbora in globine obravnave pojmov, dejstev, spoznanj.
V.	PRIDOBIVANJA ELEMENTOV GEOGRAFSKEGA IZOBRAŽEVANJA V OKVIRU PREDMETA SPOZNAVANJA DRUŽBE		
	Nadaljevanje pridobivanja zaznav, predstav, pojmov, dejstev s večjim poudarkom na pridobivanju fiziognomskih in prostorskih predstav na primeru obravnave večjih geografskih enot	Nadaljevanje pridobivanja zaznav, predstav, pojmov, dejstev in spoznanj ter fiziognomskih in prostorskih spoznanj.	Pedagoška taksonomija glede izbora in globine obravnave. <u>Prizadevanja za prenos težišča na obravnavo občnih pojmov in spoznanj ter opustitev prostorskega pregleda SFRJ.</u>

Etapni smotri geografskega izobraževanja

Težiščna snov

Osnovna reformna prizadevanja

POUDAREK NA PRIDOBIVANJU PROSTORSKIH PREDSTAV, SPOZNAVANJE REGIJ IN SVETA KOT CELOTE

VI. PRIDOBIVANJE PROSTORSKIH IN FIZIOGNOMSKIH PREDSTAV O EVROPI IN NJENIH REGIJAH

Zaradi potrebe po poglobljeni vzgoji geografskega načina mišljenja in možnosti večje aktivizacije učencev je težišče na obravnavi širših regij (Južna Evropa, Podonavje, Srednja Evropa, Zahodna Evropa, Severna Evropa-brez podrobnega obravnavanja posamezne države).

Ob pridobivanju prostorskih in fiziognomskih predstav postopoma uvajamo učence na razumsko osvajanje geografskih spoznanj, razumevanje in ugotavljanje soodvisnosti, na absolutno in relativno vrednotenje potenciala in sposobnost postavljanja delnih sintez. Uvajanje v čitanje tematskih kart.

Pedagoška taksonomija glede izbora in globine obravnave, omejitev deskripcije na minimalno nujnost in prenos težišča dela na aktivno sodelovanje učencev. Pri spoznavanju pojmov in problemov težiti za tesno povezanostjo z domačin okoljem.

VII. PRIDOBIVANJE PROSTORSKIH IN FIZIOGNOMSKIH PREDSTAV O NEEVROPSKIH REGIJAH

Nadaljevanje realizacije prostorsko informativne funkcije geografije kot učnega predmeta na primerih obravnave neevropskih regij. Osnovni vzgojnoizobraževalni vidik: na račun kvalitete (poglobljene razumske vzgoje in boljših prostorskih predstav) krčiti obseg snovi (predvsem deskripcijo, spominsko spoznavna dejstva in ponavljanje že znanih spoznanj).

Postopno usposabljanje učencev za vrednotenje potenciala in ugotavljanje delnih sintez in funkcije večjih regij. Nadaljevanje uvajanja v čitanje tematskih kart.

Nadaljevanje reformnih prizadevanj glede pedagoške taksonomije, racionalizacije pouka in poglobljene vzgoje geografskega mišljenja.

Raz.	Etapni smotri geografskega izobraževanja	Težiščna snov	Osnovna reformna prizadevanja
------	--	---------------	-------------------------------

VIII. PRIDOBIVANJE PROSTORSKIH IN FIZIOGNOMSKIH PREDSTAV TER GEOGRAFSKIH ZNAČILNOSTI NAŠIH VELIKIH OBMOČIJ IN JUGOSLAVIJE KOT CELOTE

Etapni smotri geografskega izobraževanja so v načelu enako kot pri 6.in 7. razredu, le da glede na pridobljene pojme, spoznanja in zakonitosti in glede na psihofizično stopnjo otrok, spoznavanja Jugoslavije lahko razumsko znatno poglobimo. Če smo pri geografskem izobraževanju v 6.in 7.razredu pri obravnavi raznih pojmov, procesov, problemov, spoznanj in zakonitosti izhajali iz sistematskega opazovanja in raziskovanja geografske opazovalnice, bomo pri obravnavi različnih vprašanj izhajali iz problematike domače občine in spoznanja razširili na druga območja naše države.

Težiščna snov je oblikovanje prostorskih, fiziognomskih predstav o naših velikih regijah, spoznavanje absolutnih in relativnih vrednosti potenciala ter sodobne socialne in družbeno ekonomske procese ter vlogo posameznih republik in SFRJ v svetu.

Poglabljanje v čitanje tematskih kart, topografskih kar in načrtov.

Nadaljevanje reformnih prizadevanj glede pedagoške taksonomije, racionalizacije pouka in aktivizacije učencev pri pouku.

SKUPNA PROGRAMSKA OSNOVA V USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU OBRAVNAVA GEOGRAFSKIH PROBLEMOV S POGLOBLJENO VZGOJO GEOGRAFSKEGA NAČINA MIŠLJENJA
SPLOŠNI GEOGRAFSKI PROBLEMI SODOBNEGA SVETA

Osnovni etapni vzgojnoizobraževalni smoter je dialektično enotna obravnava geografskih problemov sodobnega sveta s celostnim spoznavanjem vloge naravnih in družbenih dejavnikov. Problemski pristop k obravnavi nujno izhaja iz temeljitega poznavanja absolutnih vrednosti posameznega elementa ali skupine elementov (naravno ali družbeno geografskih, v večini primerov pa iz obeh kompleksov), ki bistveno sovplivajo na nastanek in razvoj določenega kompleksa, iz meril za relativno vrednotenje v različnih sredinah in po različnih razredih ter perspektive človeka za obvladovanje teh vprašanj

Spoznavanje naravno geografskih dejavnikov in njihova vloga v geografskem okolju. Spoznavanje in vrednotenje družbeno geografskih dejavnikov.

Problemi posameznih geografskih dejavnikov v razvoju gospodarstva. Problemi naselij in regionalnega planiranja. Geografski problemi sodobnega sveta. Svet kot celota. Poglobljeno delo s kartami.

Prenos težišča na izhajanje iz domačega okolja ter na aktivno delo učencev v učnem procesu. (Na 1 uro posredovanja 1 uro vaj).

Etapni smotri geografskega izobraževanja

Težiščna snov

Osnovna reformna prizadevanja

II. GEOGRAFSKI PROBLEMI POSAMEZNIH REGIJ JUGOSLAVIJE IN JUGOSLAVIJE KOT CELOTE

Osnovni končni smoter geografskega izobraževanja v skupni programski osnovi je nuditi učencem celostna spoznanja o geografskih problemih posameznih regij v Jugoslaviji in o Jugoslaviji kot celoti. Sistematska vzgoja geografskega načina mišljenja bi na tej stopnji omogočila, da učenci razumsko spoznajo in ugotavljajo osnovne geografske probleme različnih regij, da spoznajo sodobno splošno vrednost naravnega potenciala, možnosti smiselnega gospodarjenja v okolju z vidika ohranjanja zdravega okolja, naših socialno ekonomskih potreb in z vidika narodne obrambe. Razumsko spoznanje problemov posameznih regij in Jugoslavije kot celote omogoča učencem pridobitev spoznanj o vlogi Jugoslavije v svetu. Dialektično enoten pristop k obravnavi problemov posameznih regij nudi na eni strani učencem spoznanja o osnovnih problemih posameznih regij in naše države kot celote, na drugi strani pa ga usposablja za geografski način mišljenja, to je celosten pristop pri obravnavi različnih vprašanj, kar je nujno potrebno za aktivno družbeno delo občana v naši samoupravni socialistični družbi.

Obravnava širših regij Jugoslavije z vidika osnovnih prostorskih problemov (z dialektično enotnega vidika) in perspektiv nadaljnjega razvoja. Pomen in vloga Jugoslavije v svetu.

Prenos težišča dela na aktivno delo učencev s pomočjo različnih tematskih kart, načrtov, družbenih planov itd.

LITERATURA:

1. Nastava zemljopisa u osnovnoj školi. Školska knjiga, Zagreb 1977.
2. Osnovna šola, Vsebina vzgojnoizobraževalnega dela. Zavod SRS za šolstvo, Ljubljana 1973.
3. Skupna programska osnova v usmerjenem izobraževanju. Predmetniki in učni načrti (delovni osnutek). Zavod SR Slovenije za šolstvo, Ljubljana 1977.
4. J. Medved (in sodelavci): Kako učiti geografijo, priročnik za učitelje. Inštitut za geografijo univerze v Ljubljani 1977.
5. J. Medved: Problemski pouk in transferna spoznanja. Geografski obzornik 22, 1975, št. 4, str. 28-35.
6. J. Medved: Načelo celostnosti ali kompleksnosti pri pouku geografije. Geografski obzornik 23, 1976, št. 3-4, str. 25-29.